

S smrtjo je zaznamovana tudi edina očitnejša ljubezenska zgodba, med kraljem Aragornom in vilo Arwen. Če se odloči zanj, bo izgubila vilinsko nesmrtnost in se bo morala nekoč soočiti s človeško smrtjo. In tedaj pravi, da bi bila večnost brez Aragorna zanj težja kot smrt po življenju z njim. Smrt se tukaj pokaže kot šibkejša od ljubezni.

S tem pa še ni konec prikazovanja smrti. Še neke jo lahko uzremo, čeprav to sploh ni tako očitno in jasno kot v dosedanjih primerih. Ne bi bilo smiselno, ko bi se smrt ne skušala dotakniti prstanonoša Froda. Ta šajerski hobot bi lahko živel svoje mirno hobitsko življenje, ko ne bi v njegovo življenje padel ta prstan in z njim njegovo povsem nepričakovano poslanstvo: uničiti ga v ognjeni reki v Poči Pogube sredi Mordorja. Tvegano je to poslanstvo kljub temu, da ga spremlja bratovščina prstana. Na poti ga nekajkrat čisto od blizu oplazi dih smrti. Predzadnjič, ko ga ovije v svojo pajčevino želoba in mu obraz že pokrije smrtna bledica. Vendar je vsakič bil navzoč še nekdo iz bratovščine, ki mu je v najbolj kritičnem trenutku rešil življenje. Tokrat Medo, ki je premagal nezaupanje, ki mu ga je pokazal Frodo, ki je naselil Golumu. Zadnje soočenje s smrtjo pa se dogaja na previsu nad ognjeno reko. Najprej zato, ker se ne more

takoj odločiti, da bi zagnal prstan v globino, ne more se tako zlahka odpovedati moči, čeprav je ravno od te odpovedi odvisna usoda Srednjega sveta. Če ga obdrži, bo Srednji svet propadel, premagalo ga bo Sauronovo zlo. In to bi bila posledično smrt tudi za Froda. Tega omahovanja pa je ravno dovolj, da se prikrade Golum. Začne se boj za prstan, boj na življenje in smrt. Frodo obstane na previsu, Golum in prstan strmoglavita v izničenje. Srednji svet je rešen, zlo nima več moči.

Je tu sploh še prostor za smrt? Vidimo srečno hobitsko družinico na Šajerskem, potem pa tista skrivnostna ladja, na katero se v Sivih pristanih vkrcajo vilini, ki zapuščajo Srednji svet, z njimi pa gre tudi skupina drugih, med njimi Frodo. Mar ni tudi to nekakšna smrt? Ko je opravil svoje poslanstvo, je lahko odšel; in kot nekakšna nagrada zanj je to, da je ta odhod bil bolj podoben slovesu kot pa boleči ločitvi. Odhod pravičnika je zaznamovan z mirom in izpolnitvijo.

Tolkienov pravljčni svet torej ni spregovoril le o globokih resnicah človekovega življenja, o prepletanju zla in dobrega, ampak tudi o resničnosti, ki ji je podvrženo vsako bitje, o smrti. In kakor je delo "kriptokrščansko" z ozirom na problem dobrega in zla ter odrešenja, je tako tudi z ozirom na smrt.

**Dmitrij Dmitrijevič
Šostakovič
Spomini Dmitrija
Šostakoviča, kakor
jih je slišal in uredil
Solomon Volkov**

Prevedel Branko
Gradišnik
Nova revija, Ljubljana
2002

Šostakovičevi Spomini v rodni Sovjetski zvezi oziroma v Rusiji niso nikoli izšli, zato so v slovenski jezik prevedeni po angleški izdaji. Prevod je bil pripravljen že leta 1981, vendar so iz Sovjetske zveze prišli *tovariški* glasovi začudenja, kako da se pri nas kani izdati »laž od prve do zadnje besede«. Odgovorni slovenski kolegi so signal razumeli in z natisom ni bilo nič. Nanj je bilo treba počakati dvajset let.

Dmitrij Dmitrijevič Šostakovič, skladatelj, pianist, glasbeni pedagog ter mojster simfonije in godalnega kvarteta, je bil rojen leta 1906 v Sankt Peterburgu, umrl pa je leta 1975 v Moskvi. Diplomiral je iz klavirja in kompozicije. Že dvajsetleten je s Prvo simfonijo dosegel velik mednarodni uspeh. Sijajni skladatelj velja skupaj s Prokofjevom za utemeljitelja sodobnega ruskega nacionalnega sloga.

Njegova kariera je bila usodno vezana na zastrašujoče politično ozračje Stalinove ere. Pravzaprav ne samo kariera, pač pa vse, vključno z golum življenjem. Neštetim njegovim prijateljem in znanecem je življenje vzelo Stalinovo zblaznelo samopaševanje. V morečem ozračju negotovosti in smrtnega strahu je Šostakovič krmilil med ohranjanjem moralne integritete, muhastimi imperativi krvoločnega stalinizma in notranjim (glasbenim) eksilom.

Desetletja takega življenja imajo hude posledice in Šostakovič se je celo Solomonu Volkovu, katerega je sčasoma spoznal za vrednega zaupanja, vedno znova le stežka odprl. Volkov je odkril način, da je spregovoril bolj sproščeno: ni ga spraševal o njem samem, pač pa o znanih dogodkih in različnih osebnostih. Tudi tega ne bi bilo, če postarani Šostakovič v sebi ne bi čutil močne želje, da komentira zlagani čas. Takole pravi:

»Opisujem mnoge neprijetne in celo tragične dogodke, pa tudi nekatere hudodelske in ogabne značaje. Moji odnosi z njimi so mi prinesli veliko gorja in trpljenja. In pomislil sem, da bi moja izkušnja v tem pogledu utegnila nekoliko koristiti ljudem, mlajšim od mene.«

Ta pripovedovanja je Volkov uredil v celoto, ki jo je overil Šostakovič. Knjigo je posili sovjetskih razmer in v soglasju z avtorjem izdal po njegovi smrti v ZDA. Gre za izjemno zanimivo branje in presunljivo pričevanje. Avtor ima preprost, zgoščen, mestoma ironičen slog izražanja. Misli oblikuje v kratkih stavkih, čuti se, da gre za govoreno besedo. Bralca mnogo krat nasmeji, čeprav včasih grenko. »Knjiga je iskriča, duhovita in osupljivo živa, obenem pa prežeta z nenehnim tonom obžalovanja in bolečine: je iskren izraz bogate in zapletene duševne notranjosti, kakršna pristoji velikemu umetniku,« je zapisal Branko Gradišnik.

Knjiga je torej nastala kot sad pogovorov med Šostakovičem in Volkovom. Dragocena je iz več razlogov. Najprej nam prikazuje Šostakovičev avtoportret, ki je hkrati odstrt in zastrt. Dodatno ga osvetlijo uvod in opombe, ki so delo urednika. Neprestano se srečujemo s Stalinom in njegovim zločinskim aparatom. Osupljive in naravnost neverjetne raz-

mere v Sovjetski zvezi njegovega časa se nam izrisujejo zelo plastično. V tem smislu je knjiga gotovo enkratno pričevanje. Avtor se ne ogiba bivanjskim vprašanjem, vključno s smrtjo, ki ga zelo vznemirja. Dodati velja, da se nima za konfesionalnega človeka.

Vsa ta razmišljanja se spletajo ob celi plejadi bolj ali manj znanih ruskih osebnosti, kar je svojevrsten užitek. Od glasbenikov se med mnogimi drugimi znajdejo v Šostakovičevem precepu Čajkovski, Musorgski, Rimski-Korsakov, Glinka, Stravinski, Glazunov, Prokofjev, Skrjabin, med literati pa Čehov, Solženicin, Gogolj, Ahmatova, Zoščenko ... Razlogov za branje je torej več kot dovolj.

Knjiga vsebuje tudi precej dokumentarnih fotografij. Na pot jo pospremijo besede nedavno umrlega slovenskega pianista Acija Bertoncija, predgovor in uvod sta delo Solomona Volkova, spremno besedo pa dodaja prevajalec Branko Gradišnik.

Lenart Rihar